

WWW.UNLIB.RS

Издази трипут у месецу и стаје шесдесет гроша годишње.

ГОДИНА

4

1867

ВОИИИ

БРОЈ

23

Ю. Августа

ЛИСТ ЗА ВОИНЕ НАУКЕ ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ

изд. и уређ. Драгашевић официр.

О слагалиштима. — Стројна правила према тактици (с руског). —
Образованост народна стоји у тесној вези са његовим савршенством
у уметности ратној.

О СЛАГАЛИШТИМА.

од

Јована Мишковића,

подпор. артилерије.

Свака војска, која у рату против непријатеља дејствује, ако би се оставила да се неподпомаже: раном, муницијомъ, оружјем, оделом..., и непоуњава људима, коњима и осталимъ нужним за вођење рата предметима, морала би се наипосле савршено потрти и уништити. Она се може добро упоредити са једним језером, вели Rogniat,*) које би на последку морало пресанути, ако неби било понављано каквом текућом водом. Предмети дакле, које смо мало пре споменули, којима се т. і. дејствујућа војска обнављати има, треба да су зараније у позадности спремљени, у пределима, које притежавамо. Тако опремљено место зове се слагалиште (хранилиште, магацин, (le magasin), депо, (le dépôt), парк.) Ова места обично леже

*) У своме делу: *Considérations sur l'art de la guerre, par le baron Rogniat, lieutenant-général. A Paris. 1816.*

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

на саставу река и путова и обично су од стратигијске важности, и код знатнијих држава унапред су, по околностима, прорачуната, опредељена и подпуно опремљена. Ово нарочито вреди за слагалишта муниције, оружја, одела и других потреба; рана се већ слабије тако много унапред спрема, јер се лако квари, и што се у многим приликама, као што ће се доцније видети, и други начини, за снабдевање војске с раном, употребљују. —

Као што су оваква слагалишта од стратигијске важности, то ће и непријатељ, ако не увек, а оно много пута на њи циљати и рачунати, и често ће се у рату догодити, да поједина таква важнија слагалишта и несрећу једне војске проузрокују, као што о томе по више примера у ратној историји имаде. С тога и морају она бити добро утврђена и с војском осигурана, која ће их, по околностима, морати и до крајње невоље да бране. Те тако и произлазе понајвише крвави сукоби око таквих точка. Градови, где их згодних по положају имаде, најбољи су за такве цели.

Оваква слагалишта морају бити везана врло добрим путовима, и то, како између себе, тако и са дејствујућом војском у дотичној области, а исто тако и са операционским базисом и околним операционским линијама, и ове комуникације несмеду бити прекинуте. Даље, треба се одржати као господар над оним пределима, из којих се слагалишта образују, и у којима се ова налазе. За одржавање пак овога мора се нарочити део војске определити, који ће сvezу међу њима једнако одржавати.

Оваквих слагалишта има различитих и именују се:
а, по важности: главна и споредна;
б, по природи рата: нападателна (офанзивна) и одбранителна (дефанзивна);
в, по цељи и задатку: дивизионска, батеријска (паркови), корпусна, резервенска; даље: привремена (помоћна), слагалишта трошења (потрошка), колона, итд.

г, по роду материјала и средстава, која у себе садржавају:

I. *Профијантска* (за рану, — житнице, амбари, les magasins);

II. *Обмундировке* (за одело и другу спрему, les dépôts);

III. *Слагалишта оружја* (и других потреба, les arsenals); и

IV. *Муницијонска* (за муницију, чебану).

I. *Профијантска слагалишта.*

Први услов, за одржање једне војске у добром стању и поредку, јесте: добра и уредна рана.

Да би се овој потреби одговорило различито су држали: До револуције никакви рат није се предузимао пре, него што се је осигурало снабдевање војске с раном, а то је: устројавајући **магацине** на операцијонском базису (основици) иза војске, на рекама, на саставу путова који воде на операцијонску линију, колико је више могуће у тврђавама, или у странама под заштитом каквом. После су долазили привремени **магацини** степенасто, и најпосле **магацини** за свакидашње трошење, који

се постављаху у околини војске, и који у себе не садржаваху више издржних средстава од 8—10 дана.

Овај је систем владао за читава два последња века. Велики недостатци ових магацина били су очевидни: Војска је здраво с њима била ограничена, слабила се одвајањем трупа за њихову одбрану, а што је најглавније, подизањем магацина исказала се уједно и намера противнику. Али је тако све то трајало до **револуције**. Једва у првим ратовима револуције уведе се **систем реквизиције** (изнуђавања), без да се сасвим систем магацина одбадио.

Овај систем (реквизиције) олакшава велику подвижност војске, и с њим иду нама у корист сви они недостатци, који су при употреби магацина били. Реквизиција употребљава се било за непосредно снабдевање војске, било за чување магацина, било опет из нужде и невоље. Али није могуће увек ни овај систем употребити. У својој на пример земљи, или у сиромашној непријатељској овај систем неиде. У овом последњем случају војска без магацина не може да обстане. Иначе је врло користан и увек га ваља магацинима предпоставити гдегод се може. Но и овај систем — реквизиција — има своје недостатке: дисциплина његовом употребом слаби, војници се изнуравају и сатиру удаљавањем од својих застава да рану траже, па често и пропадну, подчињени народ може се овим поступком раздражити, и своје угњетаче и отмичаре потући, силе су увек растурене, а што је најглавније; нисмо увек с раном осигурани.

Из изложеног види се, да: **правилну реквизицију ваља у плодној непријатељској земљи**

предпоставити магацинима, али и ове на главним местима подићи; у собственој пак, и сиромашној непријатељској земљи, поглавито се ваља на магацине ослонити.

Ови су магацини у главном двојаки: главни и споредни; а поред ових још долазе привремени и колони магацини.

1. Главни се постављају, наравно, на главним тачкама, као и на главним операционским базисима и линијама, и они су огромније мере од ових других.

2. Споредни су на споредним тачкама и мање важним линијама, и ови по нужди и потреби заступају и допуњају главне магацине.

3. Привремени или помоћни магацини обично се постројавају онда, кад трупе кантонирају. Њихов се распоред управља по распореду трупа.

4. Колони магацини образују се из профиантских колона војске, којој свакидању рану добављају.

Ови профиантски магацини поглавито се према цели и удешавају: офанзивни постављају се на граници и покретној операционској линији и у градовима; а дефанзивни мало подаје позади, на основици. Међу овима последњима нетреба много споредних магацина подизати, осим на утврђеним тачкама.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СТРОЈНА ПРАВИЛА ПРЕМА ТАКТИЦИ.

Написао М. Драгомиров.

II.

У ред сличних ствари, које као забацисмо али у ствари мало појмисмо; дужност нам је да споме-
немо и питање о томе „у какومه одношају стоје
стројна правила према тактици.“

Где престају екзерцирна правила одакле се за-
почиње тактика? Можели се ово двоје помешати?
И ако је могуће, то у решењу каквих задатака пои-
менце и колико по насоб?

Ево ово су питања, на која вам може одгово-
рити ова стереотипна фраза: екзерцирна правила
дају постројењима опредељене ворме, које су
потребне тактици за руковање, движење и
дејство војске у боју и изван њега. И опет је
овој фрази неизбежни припев: „ко не зна ово, ово
се само по себи разуме“ и на то н. и на то н.
Тако дакле видиш пред собом у своме знању овај
индивидуум, који се за те стара и уверава те; по
који, кад зна, на прилику, све ђеометричке слике и
уме (као што у књизи стоји) свако писме на своје
место поставити, мисли да зна ђеометричку науку. А
нацртај му слику, која је у неколико другачег из-
гледа, и промени писмена, па ћеш видети да ће ка
скамењен стати....

Карактерна црта правила, као и свакога закона,

јест строга педантичка опредељеност; екзерцирна правила не размишљавају: она налажу. Са свим противно овоме чини тактика: она ништа не заповеда, већ само светује и учи: при чему пропраћа своје савете не само доказима већ и приметима, како се њене препоруке не могу применити у случајима; јер може бити много прилика, у којима тек према противноме тумачењу савета њених, може се цел постићи. Правила врше се, тактика се примењује; правила мораш научити, тактику разумети.

Већ из овога само, што се правила односе много више к памети, него к слободном делању и уображењу — види се да она треба да су што је могуће краћа; у противноме случају ми учећи војника дајемо му практику више у памћењу него ли у уображењу, док међу тим у боју је главније — сопствено расуђење, распоређај.

При оваквоме погледу на правила, какви предмети дакле морају спадати у њих? Ово се опредељује овим: устав је закон, и дакле заповеда да се врши само оно, што се увек ради извесним, сталним редом: што се врши увек тако а никако другаче. Из овога се види да правило само једно поље може имати: оно мора т. ј. старати се да је кадро сјединити у једно тело онај број људи, који може у броју дејствовати као један човек, или другаче, број који је у стању да састави једну тактичку јединицу. Но за сагласно дејствовање људи, који чине тактичку јединицу, неопходно је потребно једновремено движење; а да ово буде, морају се све еволуције вршити чврсто и по-

стојано т. і. сви људи морају још у напред спремни бити за то, и правила савршено знати. Али да се одреде све могуће ворме, у које једна тактичка јединица при дејствовању доћи може, — правила нису у стању: а то с тога, што ове многобројне ворме и тегоба око истраживања свију њих, довело би нас ка здраво пространим правилима, довело би нас до крајњег ограничења слободне радње, — а цели, т. і. изнајмајат свију могућих видова, никад не би постигли.

На овоме основу поставише се само основни типови бојних поредака баталијона; где се оставља нахођењу начелниковом да и те типове према околностима у самоме дејствовању промени.

Ево у овоме лежи граница правила, што се тиче еволуција; но и у погледу на дејство с оружјем, опет није поље пространије: јер се то оснива на својствима човека и оружја; правила уче, како треба гађати у маси и појединце; како се употребљује бајонет а како кундак опет у маси и појединце; но где ћемо се послужити једним, где другим оружјем, **и у коме часу** — то правила нису у стању казати. А да светују, и опет велом, правила никако не могу, јер она само заповедају.

Но да би сместили правила у ове границе, морали се пре свега савршено узазнати смисао и прека потребитост; ако би их пустили из вида, са незнања или са прости нехатости, погрешили би јавно; јер са правилима стоје чврсто везани тактички савети по томе, што је човеку веома тешко опстати само са једним изводом упута за движења и дејства: он свакојачко тежи и да их примени. У след овога с пра-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

вилама се често сусрећу тактичка световања; но само учешће њихово веома је горко: јер прећу у закон и добију карактер неизмењивог правила ствар у највише прилика опасна при самоме боју; или пак остају тек мртво писме, ако се по духу своје не виде опредељивости, које карактеришу закон.

Није тешко наћи примера: узмимо еволуцију при прелазу, — која се не давно изостави.

Наступни прелаз с пуцањем чини се само при јуришу кроз дефиле, т. ј. при тактичкој препони. Свака тактичка препона представља извесну комбинацију правилних еволуција, које се мењају према околностима. Тако, ако је непријатељ намеран до крајности бранити прелаз, онда се мора приступити пуцању са нашега брега, за тим пусти се на јуриш преко моста извесан број одељења, која су дужна устукнути све што на своје путу сусретну, и за тим већ, ако је непријатељ попустио, расути нов низ, који ће га гонити и огњем и бајонетом.

Ако се на против противник спремио не за то, да се упорно противи, већ за то само, да би нас бар колико задржао, он пеће чекати јуриш: у такome случају по свршеном прелазу што се скорије може развити, све је боље. И тако у првоме случају пре свега потребно је размислити и спремити се за јуриш, у другоме осигурати развитак новог низа. У правиду (не знам због чега) давало је се преимућство последњему т. ј. разастирало се оног часа чим се пређе; приступало се дакле без боја одмах к јуришу.

Сад представимо себи војску, која је основно изучена на овај начин прелаза, и у мислима прене-

симо се у саму борбу: вођа њен добивши заповест за прелазак природно је, најпре ће употребити оно чему је научен, почем је то боље, и наишав на постојаного непријатеља, нема сумње да успети не ће моћи. Сад на шта излази тај стицај тактичких савета и екзерцирних правила?

Узмимо савете другога рода, који су противни појму о правилима, који се дакле не слажу с духом строге опредељености: ваљало би на пример међупростор и растојање између чета, кад је баталион четној колони, — да зависи од увиђавности баталионскога командира. Но ово није и нико се неће сетити да се користи овим саветом, јер у правилу, као савршенијем од његова знања, међупростори и растојања опредељена су у корацама: и овај савршено рационалан савет, остаје тек мртво писме. И иначе не би могло бити. Ако би се извесан какав рад имао извршити по увиђавности вође, то и у правилу ваља ово изразити, и даље не ићи; нити је паметно прихватити се ма каква случаја као образаца, ка којему ова увиђавност ваља да циља.

ОБРАЗОВАНОСТ НАРОДНА СТОИ У ТЕСНОЈ СВЕЗИ СА ЊЕГОВИМ САВРШЕНСТВОМ У УМЕТНОСТИ РАТНОЈ.

С *Француског.*

Нешто из историје францускога народа.

(Продужење).

Други писци веле да мајордоми или кнезови имају само ту службу да износе краљу жалбе и молбе

његових вазала. Елем ма шта било, они касније посташе велики званичници у обиталишту краљевском, и доцније се умешаше у државне послове, па постепено умножаваху свој уплив и приходе, према слабости, неспособности и одвратности господара од политичких послова.

Војска се тако умножи да и на непуних четрдесет година, после смрти Кловисове, његов унук Теодеберт, краљ од Отразије, опусто Италију са сто хиљада ратника врбованих из његових земаља. Неки писци представљају, да кад би било невоље, могло их се подићи на по милијуна људи.

Тако раздељена држава, за више од једног века имађаше тринајест краљева све неспособних са веома слабо развијеном увиђавошћу, или због свог младог века или и састава слаба. И како кнез бејаше избиран рад својих добрих управљачких својстава, то је јасно да је он погазио владоаца и владао у његово име. За то кнезови (мајордоми) добише гласа и важности, док напротив владоаци једва беху и познати.

Дагоберто I, који 628 год. седе на престо, даде своме брату Кариберту један део Аквитаније и Гаскоње: који умирући опет остави Гаскоњу као наслеђе својим синовима, који и даље поштоваше Франачкога краља и плаћаше му данак. Такав беше почетак Феуде, која беше тако моћна у следећим вековима, која се шираше од кнеза к поданицима.

Под Сигебертом II и Кловием II, делови Галије поделише се и опет на двоје, Остразију и Невстрију. Ова два краља бејаху једино занета побожним уста-

новама у вери, а управу с народом оставише палатским Мајор домима, Пепину староме и Еги. Ови имађаху после краља највеће важности, они подизаше ратове међу деловима Галије, и преношаху своју власт на своје потомке, као титери или регенти краљева. Краљевина бејаше још сједињена, и сверепи мајор дом Ебројин трудио је се да поврати јединство снази, да потчини аристократију која се крепила сваким начином, и борио се да би утврдио свој утицај и своју моћ.

Ратови између Остразије и Нестрије продужаваху се у след честољубља палатских мајор дома, и два дела краљевине не бејаху веома раздвојена, кад су тражили да се и опет саставе.

После смрти Дагоберта II 679, **Мартин** и **Пепин Жериталски** унук Пепину староме, бејаху наименовани за Острацијске војводе. А по што Мартин умре, Пепину остаде цела власт, коју он чуваше помоћу Аристократије.

Унутрашњи ратови непрестанце се продужаваху, и у обема земљама, сиромашни народ беше подјармљен великашима и племством; наизад Пепин победитељ назва се **кнезом Франачким**, и управљао је двадесет и седам година научивши владаре, да је моћ и величина кнежева идог њихов. На смрти 714 Пепин подели доисну моћ између своја два старија сина.

Он је оставио још једног сина, који се звао Карло (од тад Карло Марџел). Овај срећни кнез имао је великога дара за ратовање и управу највишу; а умео је и да придобије важности код Остразијанаца;

и они му из љубави даду војске с којом он сједини одвојене комаде Нестрију и Бургоњску са Острацијом; после овога ништа му није сметало, да и престо узме, али он то не хте, јар ондашњи краљеви бејаху здраво послушни према кнезу Франачкоме, и он тек после смрти Тиерија IV (737) учини корак, који обавести краљевину да с Меровијена прелази да-настија на Карловинге.

Недостатак својстава војничких у особи краљевској беше узрок те онако дубоко паде ваљаност и ред трупа за време док владаху краљеви пре Карла Мартела; војници заборавише време кад се оно скупљаху на Марсовим пољима и одадоше се млитавости и разнежености; вештине се оставише и варварство и опет се поврати. Али Карло владаше земљом с пуним ратничким женијем. Он преустроји војску поподжеже нов пламени дух, основа државно јединство, победи Саксонце, Баварце, Немце, Авитене, Бургињоне и Провансе; пре борбе с Аритима, који бејаху прешли Пиренеје и освојили многе вароши и земље: са не пуних тридесет хиљада бораца године 732 код Тура и Поатијера побио је Шпањског поглавара Або-ер-Рамава, који вођаше 400.000 Сарацина. За цео успех и решење ове битке имају највише захвалити Франки својој доброј коњици.

Карло који се од дана код Поатијера назва Мартело, умео је међу свима власама народа развити ратничкога одушевљења тако, да и сами црквени обреди постадоше ствари војничке. Скопови на Марсовим пољима постадоше много чешћи, он учува своју војску у скупу и свези, у место да дозволи да

се растроји, ка што пређе бејаше; он поклони много земље, а за које притежаоци беху обавезани да војују за суверена, и уздиже своју моћ и цену још много више, што поче узимати војнике нарочито само између оних обиталаца, који говораху старо немачким језиком.

Уметност стратигијска бејаше пре њега савршено непозната и несавршена; у тим временима свакад је се јавило непријатељу време кад и место где ће битка бити. Да боме, ово беше велико зло по сами свршетак рата, ама ово је доказ шеваљерскога духа и части, коју високо уважаваху стари Франки, и које је јак доказ како зраци образованости и овде почеше пробијати густу помрчину незнања и варварства.

По што је умирио своју краљевину умре Карло 741; на смрти својој поделио је готово све државице Франачке међу своје старије синове Карломаном и Пепином; само своме трећем сину Грифону оставио је назнато наслеђе, коме на скоро одузеше синови то наслеђе. Пепин, због распре за права старе династије, постави на упражњени престо Меровинага њиховог наследник Шилдерика III. Мало за тим, Карломан остави се свега и повуче се у тишину да се ода практичним побожним занимањима.

Пепин сруши уплив великаша и народа, и прогласи се за краља, по што је затворио бившега Суверена у манастир. Он је био први краљ од племена Карловинга.

Овај Пипин, кога прозваше **Мали**, покрај толиких ратова које он вођаше, непрестано се трудио да у своје руке узме главну управу државну и да

развије елементе мира и среће народне; он је имао целу снагу, коју пређе имадоше палатски мајори и владао је сам целом државом Франачком од 752.

Монарх даде приступа к Марсовоме пољу и самоме свећенству, и као солдати они се одвикоше говорити латински, већ посташе прави ратници, — а њихов уобичајени (латински) језик остаде само у Синодама. Трупe преношаху њихову снагу, под-помагање и упражњења на саму практику ратну: свећенство, које се тамо такође појављиваше, има-ђаше великога утицаја.

Карломан и Шарломан, синови Пепинови, дођоше за њим 768 год. Шарломан пошто му умре брат 771 узме у наслеђе његов део, и постаде краљ великоме народу. Он украти ратовољне Саксонце, са свим истера Сарацене, који бејаху ушли у унутрашњост Шпаније, учини се господаром шпањским путовима, изговарајући се, да помаже савезницима Арапима, потчини Ломбардију; за тим се код папе Леона III крунише за цара римскога, и у њему и опет оживи стара западна империја, која још од пре три века бејаше саломљена. Назад, он постаде господаром већему делу Европе. Он је владао у Галији, у Немачкој, Италији чак до Беневана; у Корзики, Сардинији, на острвима Балеарским и у већем делу земаља данашње Угарске: сви ти пре-дели састављаху франачку царевину.

Треба да споменемо да Навари и Баски учинише Карлу великоме највеће штете у долини Ронсевој, кад се оно из Иберије повраћаше са великом војском, с којом беше продръо чак до Сараголе. Ве-

лика војска његова беше раздвојена од заступнице му, коју на парчета исекоше дивљи брђани; Паладин Романд, нећак Карлов, један од најважнијих кнезова војсци, Олибир, Тијеро и многи други поглавари франачки, цвет ритера вранцуских пропаде у тој крвавој несрећи.

Овај ратнички краљ, Карло, рођен на грудима варварства, не само да је проширио своју земљу наслеђем, и учинио свој народ господаром образованоме свету, већ још он бејаше велики законодавац, марљиви администратор, вешт политичар, диван говорник, зналац од више језика; он је верно заклањао знања, писменост и уметности, које он и сам обделаваше, а нарочито астрономију и рачуницу; био је отац своме народу, коме брижљиво дељаше правду, не заборављајући на распрострањење вере хришћанске и на законе о обичају, — ма да у овоме смислу не бејаше готово никад чист, а нарочито у својим првим годинама, кад са своје чудне ћуди отпусти закону жену, и начини двор средиштем, где се стицаху, свакојаке наложнице и жене. Он је узрок што у Француску дођоше многи учевни људи из Рима и Италије. Учећи и сам много, он обавеза цркву и њене представнике да се изображавају, јер науке и уметности јако напредоваху. Такође дао је јак полет религиозној музичкој уметности.

Он је био ваљан отац према својој деци: синове своје терао је да се уче и вежбају за своје младости у ловљењу, јашењу и руковању оружјем.

(Продужиће се.)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS